

CESTA ZA ŠUARY DO EKVÁDORU PŘES PROGRAM FREEMOVER

Obr. 1. Kondor. Foto: Dima Salibová

Díky finanční podpoře z programu Freemover jsem mohla uskutečnit svůj výzkumný pobyt v Ekvádoru. Ten proběhl od 11.7 do 9.9. 2019 a jeho cílem bylo získat data pro mou dizertační práci u domorodých Šuarů. Šuarská kultura je ve světě známá zejména svým bojovným duchem a nepoddajností (vždyť oni byli posledními neporobenými španělskými kolonizátory) a také výrobou tzv. tsants – produkt preparování lebek a zmenšování hlav svých nepřátel vařením. Šuarská kultura však dalece přesahuje výše zmíněné, a nejen v komunitě, kam jsem měla namířeno, dávno vstoupili na globální trh s nabídkou léčebných kúr za užití rostlin jako jsou ayahuasca, durman, tabák a také produkcí komplexnějších vícedenních rituálů. Mým záměrem bylo zmapovat v kontextu globalizace ayahuascy reprodukci jednoho z těchto komplexních rituálů pro zahraniční návštěvníky – Natemamu.

Před samotnou cestou bylo však vyřídit některé fomrality. Studentům UP je nabízeno výhodné zahraniční pojištění zprostředkované univerzitou (na její náklady), což jsem s radostí využila. Do Ekvádoru jsem jako česká občanka pro pobyt do 3 měsíců nemusela vyřizovat žádná víza. Přímý let z ČR bohužel neexistuje, a tak bylo potřeba využít některý z letů přes Amsterdam, Vídeň nebo jiná evropská města s mezipřistáním nejčastěji v severní nebo střední Americe. Jelikož i pro tranzitní lety přes USA je potřeba vyřizovat tzv. ESTA (elektronický systém cestovní registrace) a projít zdlohou imigrační kontrolou, je z hlediska pohodlí obecně doporučováno cestovat spíše přes země jako Panama nebo Mexiko. Já jsem cestovala z Amsterdamu přes

Mexiko a cesta bez přestupů a čekání trvala přibližně 15 hodin. Pro případné zájemce o cestu do podobné destinace podotknu, že cena letenek se pohybuje většinou mezi 20 000 až 35 000 CZK, nejlevnější lety bývají mimo sezonu (v období našich zimních měsíců) a s předstihem cca 1-3 měsíce před odletem.

Ráda bych povzbudila ty, kteří váhají vstoupit do celého stipendijního procesu například kvůli obavám ze zdlouhavého a nepřehledného procesu získávání finančního příspěvku. Stipendium mi bylo vyplaceno hladce ještě před cestou a komunikace se zahraničním oddělením univerzity byla velice příjemná a konstruktivní. Stipendium bylo vyměřeno na 20 000 CZK/ měsíc, a tudíž jsem z programu Freemover získala 40 000 CZK/ 2 měsíce. Vzhledem k tomu, že jsem náklady za cestu, cen za ubytování, stravu, rituál, vyplácení odměn vybraným spolupracovníkům apod. vyměřila na 80 000 CZK, využila jsem možnost čerpat peníze i z jiných univerzitních zdrojů skrz interní grantovou soutěž.

Vzhledem k tomu, že je Ekvádor zemí rozmanité topografie, jelikož zahrnuje pobřeží oceánu, vysoké vrcholy And, ale také amazonskou džungli, bylo pro mě vyzvou vybrat vhodné vybavení, které by odpovídalo potřebám rozličného terénu a proměnlivého počasí a zároveň umožnilo odlehčené cestování. V období, ve kterém jsem tam byla já je v Ekvádoru období dešťů. Ráda říkám, že moje nejlepší investice byla do mikiny se zipem a kapucí, která našla široké využití napříč měnicím se klimatickým podmínkám. V džungli téměř každý den prudce pršelo, a tak na zbytek nepřišla ani kvalitní pláštěnka nebo nepromokavá bunda a pak zejména holínky, které šlo koupit levně na místě. Pro turisty z našeho podnebného pásu může být překvapující, že je v Ekvádoru 12 hodin den a 12 hodin noc, což v praxi znamená, že je velice brzy tma (kolem 6 hodiny večerní). Co se týče bezpečnosti, o Ekvádoru se nepíše příliš lichotivě a často tam údajně dochází ke krádežím (i ozbrojeným přepadením turistů), na což mě upozornila i řada místních, proto se doporučuje věnovat pozornost bezpečnostním opatřením. Sama jsem nosila ledvinku s penězi a skrytou kapsu na tělo, kam jsem ukrývala část peněz a doklady. Nedoporučuje se vytahovat na veřejnosti telefon, větší obnosy peněz (ideálně platit drobnými), foťák nebo nosit velký batoh (lepší je kabelka přes rameno a nošená vpředu). Pro ty, kteří neznají, tak odkazují také na projekt dobrovolné registrace občanů

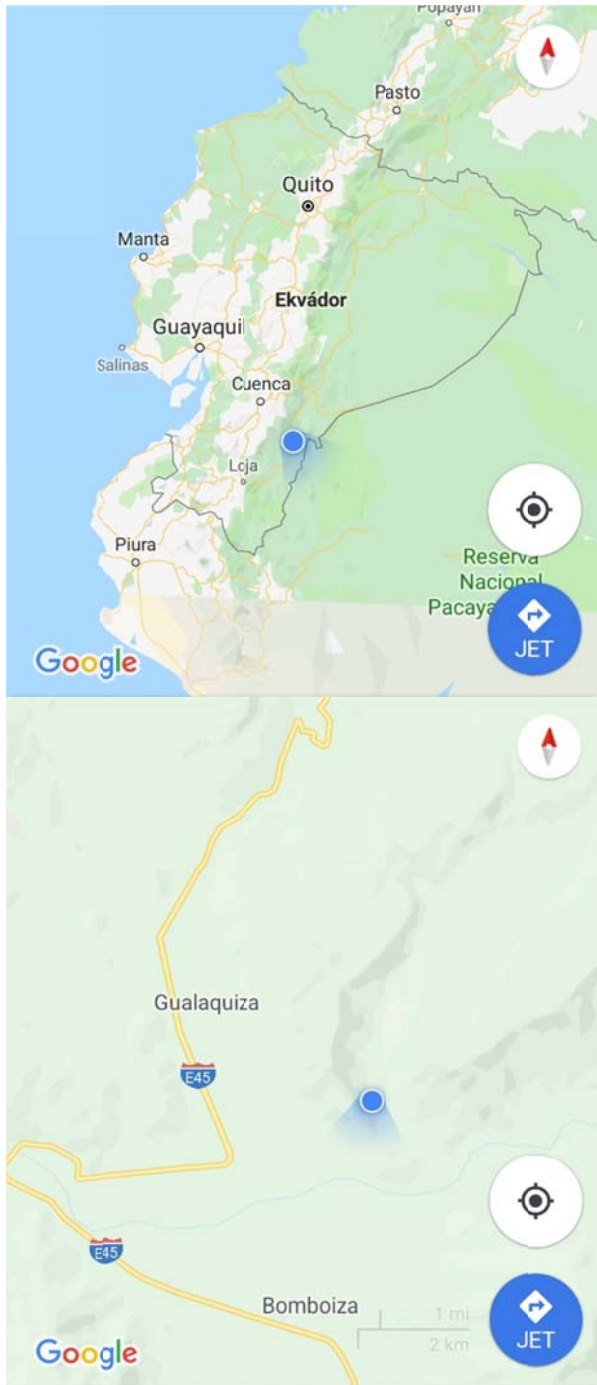
cestujících do zahraničí, což může usnadnit dostupnost pomoci v případě nenadálé události (<https://drozd.mzv.cz/>). V zemi také pouze málokdo umí anglicky (a to včetně letištního personálu), proto se nelze obejít bez základů španělštiny. Ačkoliv se zdá být Ekvádor malou zemí, což je spíše optický klam daný jeho rozměry oproti ostatním jihoamerickým státům, v porovnání s ČR je téměř 4X větší, a navíc jeho střed protíná Andské pohoří. Přemísťování se hromadnou dopravou mezi městy, zejména pomocí autobusů, tak běžně trvá 5-8 hodin. Autobusy jsou dobře organizované, jezdí poměrně často a mají velice příznivou cenu (například z hlavního města Quita do největšího města státu Guayaquilu stojí cesta 11 dolarů, přestože jsou od sebe vzdáleni cca 9 hodin jízdy).

Před cestou do své finální destinace v Gualaquize, jsem navštívila i jiná města a jejich muzea (většinou se vstupem zdarma), která doporučuji zejména všem zájemcům o historii a tradiční kultury. Jmenovitě jsou to Národní muzeum v Quitu a Pumapungo v Cuence. Ve městě Puyo lze navštívit etno botanický park, kde průvodce poutavě vypráví o tradičním šuarském způsobu života, to vše doplněné procházkou po parku a prohlídkou rostlinných druhů s výkladem o jejich užití v tradičních komunitách. Vstup stojí 5 dolarů a čas zde strávený může být až 2 hodiny.

Obr. 2. Národní muzeum v Quito - sekce předkolumbovského umění, Název: Kokéro (šaman užívající koku k dosažení transu. pozn. autorky) a alterego. Foto: Dima Salibová

Gualaquiza je městem nacházejícím se v regionu Morena-Santiago v jihovýchodní části Ekvádoru (viz. přiložená mapa s mou přesnou lokací níže) a leží na území tradičně obývaném Šuary. Ve městě je možné navštívit skromné informační centrum s informacemi o kulturách relevantních k této oblasti (Šuarové a Kaňari) a archeologickými nálezy a artefakty. V oblasti je možné navštívit řadu vodopádů, a také několik šuarských komunit a ve městě je pak každý den trh s tradičními výrobky domorodců a s komunitami vypěstovanými ovocem a zeleninou. Nedaleko města sídlí také šuarská komunita ve vesnici u řeky Kupiamais vedená Uwishinem (šuarsky „vědoucí“, což je označení pro osobu na kterou většinou v západním světě referujeme jako na šamana), kam jsem měla namířeno.

Obr. 3. Umístění autorky (modré kolečko) - vlevo Ekvádor, vpravo s přiblížením města Gualaquiza a šuarské vesnice v džungli.

Obr. 4. Řeka Kupiamais a její okolí. Foto: Dima Salibová

Ubytování u šuarů bylo nad očekávání dobré, neboť bylo přizpůsobeno zahraničním návštěvníkům. Splňovalo tak určitý standard, na který jsme v západním světě zvyklí, jako jsou například splachovací záchody, základní dřevěné postele, uzamykatelné pokoje a dokonce wifi (!!). Bylo zřejmé, že se jednalo o reakci na zahraniční návštěvy, jelikož jsem od dlouholetých účastníků zjistila, že ještě před pár lety se spalo na zemi v tradiční kruhové stavbě z palmového dřeva a jiný záchod, než suchý k dispozici nebyl. Evidentně po stížnostech ze strany západních příchozích došlo u šuarů k určitému přizpůsobení klientele a k reakci na poptávku.

Co se týče nastavování cen u domorodců, s překvapením jsem zjistila, že nemají příliš velké znalosti o účetnictví a aritmetice, protože často náhodně nastřelovali ceny a nebo stále chodili a dožadovali se (nevratných) půjček. V některých případech vůbec nesledovali, zda účastníci skutečně zaplatili, spíše se o to často staral český

koordinátor Na jedné straně bylo potřeba cenu vyjednávat, nastavovat její reálnou hladinu a asertivně se vymezovat a na druhé straně si lze představit, jaké dopady může na komunitu finanční negramotnost mít (zneužívání jejich neznalosti druhými, neschopnost hospodařit s penězi a správně je rozložit apod.).

A nyní se dostávám alespoň pár slovy k předmětu mé práce. Rituál Natemamu trvá přibližně 12 dní a je vlastně souhrnem dílčích rituálů, které jsou zahájeny několika úvodními ceremoniemi majících na západě známější podobu vypití "panáku" koncentrované ayahuascy po setmění. Po cyklu úvodních ceremoniích přichází den pochodu džunglí k posvátnému vodopádu a očistná koupel v něm nazývaná "Tunakaramamu", po které se skupina usídí na noc v džungli a pije nálev z tabáku tzv. "Tsankmamu". Následující den se pochoduje zpět do vesnice a začíná 1. den samotného "Natemamu", tedy přijímání většího množství Natemu (šuarské pojmenování pro ayahuascu) nikoliv v koncentrované formě, ale ve formě čaje. Pije se z misek a ty se stále doplňují ideálně dokud účastník, již není schopen se sám zvednout. Takto se pije běžně 4 dny. 5.den se uskutečňuje pochod k posvátné řece Bomboiza, kde se tradičně šuarové dle své víry spojovali s duchy anakond a tsunky (posvátné vodní bytosti). Následují závěrečné ceremonie s užíváním klasické podoby koncentrované ayahuascy (více k Natemamu a motivaci účastníků uvedu v připravovaných článcích a dizertační práci).

Obr. 5. Pochod džunglí k řece Bomboiza. Foto: Dima Salibová

Obr. 6. Účastníci Natemamu po závěrečné ceremonii a za nimi tradiční ceremoniální místnost. Foto: Dima Salibová

K závěru bych chtěla vyjádřit, jak moc si vážím možností, které díky podpoře univerzity máme jako studenti k tomu, abychom mohli cestovat, poznávat způsob života v jiných kulturách a realizovat vlastní práci, vize, projekty. Díky tomu můžeme obohacovat vlastní život o nové poznání a prožitky. Ačkoliv cestování někdy i u mě vyvolává strach, nervozitu a úzkost z nového a nejistého, každá taková cesta mě osobně posouvá mílovými kroky vpřed. Cesta do Ekvádoru a celý rituál, který jsem podstoupila byly náročné, ale měly nesmírně pozitivní dopad na můj život, způsob prožívání a pohled na svět.

Autorka: Dima Salibová

8.10.2019